

Okruhy maturitných tém zo slovenského jazyka a literatúry

pre žiakov 4. ročníka v šk. roku 2019/2020

SLOVENSKÝ JAZYK

Zvuková rovina jazyka a pravopis: systém slovenských hlások, znelostná asimilácia, diakritické a interpunkčné znamienka; intonácia: rytmus, kvantita hlások, pauza – fyziologická, významová, slovný prízvuk, tempo reči, frázovanie, modulácia hlasu; fonéma – hláska – graféma; samohlásková skupina, ortografia, ortoepia.

Významová/lexikálna rovina jazyka: sémantický trojuholník, lexikálny a gramatický význam slova; nárečové a básnické slová, odborné názvy/termíny, opozitá, homonymá; prekladový a terminologický slovník, jadro slovnej zásoby, slovná zásoba národného jazyka – individuálna slovná zásoba: aktívna/pasívna; expresívne slová: pejoratíva, vulgarizmy; neologizmy; tvorenie slov: skracovanie, značky, skratkové slová; internacionalizácia, obohacovanie slovnej zásoby prenášaním významu.

Tvarová/morfologická rovina jazyka: gramatický tvar, menné gramatické kategórie, stupeň, plnovýznamové/neplnovýznamové slovné druhy; vetnočlenská platnosť slovných druhov; vzor – kuli, gazdiná; druhy zámen: zvrätne – základné, privlastňovacie, vymedzovacie, neurčité; druhy čísloviek – skupinové; slovesné gramatické kategórie; historický prítom, prechodník, prítom, neplnovýznamové slovesá: sponové, modálne, fázové; činnosť – stavové slovesá, rod – činný, trpný; prirad'ovacie spojky: zlučovacie, stupňovacie, vylučovacie, odporovacie, podrad'ovacie.

Skladobná/syntaktická rovina: vety podľa modálnosti; hlavné vetné členy; vetný základ – slovesný, neslovesný; rozvíjacie vetné členy; predmet: priamy, nepriamy; doplnok; určovací sklad, prirad'ovací sklad; polovetná konštrukcia – s prechodníkom, s prítom, s neurčitkom; jednoduché súvetie – prirad'ovacie, podrad'ovacie; prirad'ovacie súvetie: zlučovacie, stupňovacie, odporovacie, vylučovacie; podrad'ovacie súvetie: ved'ajšia veta: prísudková, podmetová, predmetová, príslovková: miesta, času, spôsobu, príčiny; prívlastková, doplnková; zložené súvetie; slovosled – významový, gramatický a rytmický činiteľ; konektory; nadvetná/textová syntax; titulok; vetosled.

Sloh: kľúčové slová; charakteristika osoby – priama, nepriama; beletrizovaný životopis; úvahový slohový postup; fázy tvorenia prejavu; mimojazykové prostriedky; gestika, proxemika; príležitostné prejavy: slávnostné otvorenie podujatia; náučný prejav: prednáška, referát; agitačný prejav: politická reč, súdna reč; prezentácia prejavu; štýlotvorné činitele; slohotvorný proces; slohové útvary/žánre: žiadosť, dotazník, objednávka, potvrdenie, informačný leták, predtlač – zápisnica, splnomocnenie; analýza textu: obsah textu, forma textu, autorský zámer; súvislé a nesúvislé texty; diskusný príspevok; slohový útvar, žánre; hybridizácia jazykových štýlov, slohových postupov a útvarov; kontext, interpretácia textu, spoločné a rozdielne znaky textov.

Jazykoveda: fonetika a fonológia; lexikológia; štylistika.

Jazyk a reč: jazyk, jazykový znak, jazykový systém, reč, funkcie jazyka: dorozumievacia/komunikatívna, estetická, poznávací/kognitívna; národný, cieľový, cudzí, úradný (štátny) jazyk, jazyky národnostných menšín, indoeurópsky prajazyk, indoeurópske jazyky, staroslovienčina; slovanské jazyky: východoslovanské, západoslovanské, južnoslovanské; jazyková norma, kodifikácia spisovného jazyka, A. Bernolák, L. Štúr, M. Hattala; platné kodifikačné príručky.

Učenie sa: projekt – príprava, realizácia, prezentácia; dedukcia, indukcia, komparácia, analýza, syntéza, analógia.

Práca s informáciami: informácia, kľúčové slová, vedľajšia informácia v texte, zdroje informácií: titulok, marginálie, resumé, anotácia, abstrakt, bibliografia, bibliografický záznam, menný a vecný register, masmediálne komunikačné prostriedky, poznámky pod čiarou, vysvetlivky; spôsoby spracovania informácií: osnova z prečítaného alebo počutého textu, tézy; citácia: presná, voľná, parafráza; požiadavky slovenskej štátnej normy na vybrané písomnosti administratívneho štýlu; propagácia, propaganda, agitácia, dezinformácia.

Jazyková kultúra: jazyková norma, spoločenské zásady jazykovej komunikácie.

Komunikácia: komunikácia: verbálna, neverbálna; devalvujúca komunikácia; druhy otázok.

LITERATÚRA

Všeobecné pojmy: divadelná hra; herec, režisér, dramaturgia; inscenácia.

Literárne obdobia a smery: staroveká literatúra; stredoveká literatúra; renesančná literatúra - humanizmus; baroková literatúra; klasicizmus; romantizmus; realizmus; naturalizmus; literárna moderna a avantgarda; naturizmus; socialistický realizmus; existencializmus; postmoderna; absurdná dráma.

Literárne druhy:

epika - veršovaná/neveršovaná, krátka/dlhá, hrdinská, spoločenská;

lyrika - spoločenská, ľúbostná, reflexívna, duchovná, čistá lyrika; automatický text;

dráma.

Literárne žánre:

epické: báj, bájka, balada, epos, poviedka, novela, román - sociálny, psychologický, detektívny.

lyrické: elégia, óda, sonet, pásmo; čistá lyrika, automatický text; populárna pieseň;

dramatické: komédia (veselohra), tragédia, činohra, absurdná dráma.

Štruktúra literárneho diela:

téma, príbeh;

kompozičné postupy: chronologický, retrospektívny, reťazový;

fázy sujetovej organizácie: expozícia, zápleтка, kríza, dejový zvrät, rozuzlenie; bezsujetová próza, prúd autorovho vedomia;

horizontálne členenie textu: odseky, kapitoly, diely; strofy, spevy; replika, dialógy, monológy, výstupy, dejstvá; autorská poznámka;

rozprávač: vševediaci, priamy (subjektívny), nespoľahlivý;

literárna postava; charakterový, sociálny, idealizovaný typ postavy;

horizontálne členenie textu: pásmo rozprávača a pásmo postáv;

rovina deja, rovina významu.

Štylizácia textu: anafora, básnické prirovnanie, metafora, metonymia, symbol, epiteton, protiklad (kontrast), humor a hyperbola (zveličenie), asociácia, irónia, satira, zvukomalba.

Metrika: rytmus, rým, druhy rýmov, rytmicky neviazaná reč, rytmicky viazaná reč, voľný verš, veršový systém, druhy veršových systémov.

Slovenský jazyk a literatúra – vzdelávací štandard pre študijné odbory, ktorých absolvovaním žiak získa úplné stredné odborné vzdelanie

© Štátny pedagogický ústav

Autori a štandardizované literárne diela

Slovenská literatúra

Poézia

H. Gavlovič: *Valaská škola – mravúv stodola (vlastný výber)*

J. Kollár: *Předzpěv zo Slávy dcery*

S. Chalupka: *Mor ho!*

A. Sládkovič: *Marína (vlastný výber)*

J. Botto: *Smrť Jánošíkova*

J. Kráľ: *Zakliata panna vo Váhu a divný Janko*

I. Krasko: *(vlastný výber)*

J. Smrek: *(vlastný výber)*

R. Dilong: *(vlastný výber)*

M. Válek: *(vlastný výber)*

M. Rúfus: *(vlastný výber)*

J. Urban: *(vlastný výber)*

Próza

M. Kukučín: *Keď báčik z Chochoľova umrie*

J. G. Tajovský: *Maco Mlieč*

Timrava: *Ťapákovci*

M. Urban: *Živý bič*

J. Cíger Hronský: *Jozef Mak*

D. Chrobák: *Drak sa vracia*

P. Jilemnický: *O dvoch bratoch*

A. Bednár: *Kolíška*

L. Mňačko: *Ako chutí moc*

D. Dušek: *Kufor na sny*

P. Pišťanek – D. Taragel: *Sekerou a nožom*

Dráma

J. Palárik: *Dobrodružstvo pri obžinkoch*

J. G. Tajovský: *Statky-zmätky*

I. Bukovčan: *Kým kohút nezaspieva*

M. Lasica – J. Satinský: *Soirée*

Svetová literatúra

Sofokles: *Antigona*

W. Shakespeare: *Hamlet*

Molière: *Lakomec*

E. M. Remarque: *Na západe nič nové*

A. S. Puškin: *Kapitánova dcéra*

J. D. Salinger: *Kto chytá v žite*

